

LUND UNIVERSITY

Dendrokronologisk analys av hyttområde RAÄ Torsång 2:1, Ornäs, Dalarna

Hansson, Anton; Linderson, Hans

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Hansson, A., & Linderson, H. (2021). *Dendrokronologisk analys av hyttområde RAÄ Torsång 2:1, Ornäs, Dalarna*. (Dendrorapporter i Lund; Vol. 2021:51). Lund University.

Total number of authors:
2

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

11 Maj 2021

Nationella Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, rapport nr 2021:51
Anton Hansson & Hans Linderson
DENDROKRONOLOGISK ANALYS AV HYTTOMRÅDE RAÄ TORSÅNG
2:1, ORNÄS, DALARNA

Uppdragsgivare: Dalarnas museum, Box 22, 791 21 Falun. Org nr 883200-8349
(kontaktperson: Greger Bennström, greger.bennstrom@dalarnasmuseum.se)

Område: Borlänge **Prov nr:** 83454-83465 **Antal sågprov:** 12

Dendrokronologiskt objekt: Timrade konstruktioner från en hyttlämning

Resultat:

Dendro nr:	Provnr ; kontextgrupp	Trädslag	Antal år (2 radier om ej annat anges)	Splint (Sp) Bark (B) Vankant (W)	Datering av yttersta årsring i provet	Beräknat Fällningsår E(Efter) V(vinterhalv-året)	Provgrupp (mer vågat dateringsförslag inom parantes)	Egenålder
83454	1	Tall	114+1	Sp 54, Nära W	1613	1614-1616	A	125-145
83455	2; K6	Tall	176	Sp 61, Nära W	1610	1610-1615	A	190-210
83456	3; K3	Tall	52; 3	Sp 35, W	1624	V 1624/25	B	60-70
83457	4; K3	Tall	52	Sp 32, W	1622	V 1622/23	B	60-70
83458	5; K5	Tall	53; 3	Sp 35, W?	1625	1625-1627	B (V 1625/26)	60-70
83459	6; K5	Tall	238; 3	Sp 76, Nära W	1612	1612-1614	A	240-260
83460	7; K1	Tall	73	Sp 48, W?	1625	1625-1627	B (V 1625/26)	80-90
83461	8; K1	Tall	65	Sp 38, W?	1622	1622-1625	B (V 1622/23)	75-85
83462	9; K5	Tall	205	Sp 50, Nära W	1575	1575-1580		215-235
83463	10; K2	Tall	230	Sp 65, Nära W	1609	1609-1614	A	240-260
83464	11; K2	Tall	173; 3	Sp 60, Nära W	1612	1612-1614	A	180-200
83465	12	Tall	168	Sp 85, W?	1534	1534-1536	(V 1534/35)	180-200

Kommentarer till ovanstående resultattabell

Virke från arkeologiska utgrävningar i Dalarna är ofta fläkt eller vittrat i sin ytterkant vilket medför att det kan bli otydligt om det verkligen är vankant i provet. Detta reflekteras här i att proven benämns "nära W" och får en osäkerhetsmarginal på antingen 2 eller 5 år beroende på hur fläkt ytterkanten är. I några fall har ett troligt fällningsår även noterats i högerkolumnen.

Virket från prov 83455, 83459 och 83463-83464 har avverkats någon gång åren **1612-1614** om ett gemensamt fällningsår förutsätts. Dessa prov utgör provgrupp A tillsammans med prov 83454 som har avverkats **1614-1616**.

Virket från prov 83456-83458 och 83460-83461 utgör provgrupp B som har avverkats under **flera vintersäsonger mellan 1622 och 1627**.

Prov 83462 och 83465 avviker åldersmässigt från de två provgrupperna. Prov 83462 har avverkats någon gång åren **1575-1580** och prov 83465 har avverkats någon gång **1534-1536**.

Virket från provgrupp A består av mellan 125 och 260 år gamla träd som korrelerar väl inbördes och är hämtade från samma skogsområde omkring Mora. Virket från provgrupp B består av yngre virke, mellan 60 och 90 år, och korrelerar väl inbördes vilket tyder på att de växte i ett gemensamt skogsområde i Dalarna, dock inte i samma område som provgrupp A.

Baserat endast på virkets egenålder kan vi nu säga att det är troligt att prov 83394 och 83399, som har beräknade fällningsår som täcker åldern för både provgrupp A och B, från den tidigare analysen av Torsång (rapport 2019:113) är avverkade samtidigt med virket från provgrupp A.

Beskrivning av tabellen ovan

”Dendroiditetsnummer”, är en unik identitet för varje prov hanterade på laboratoriet.

”Antal år”, årsringar som är analyserade i vissa fall har det inte varit möjligt att mäta årsringsbredden, då har årsringarna räknats, vilket har markerats med ”+n”.

I samma kolumn förekommer någon gång noteringen ”ew” eller ”lw” dessa termer härrör från engelskans early wood (vårved) och late wood (sommarved) och beskriver graden av den yngsta/sista årsringens utveckling. Detta indikerar att virket är avverkat på sommaren.

”splint, vankant, bark” indikerar hur många årsringar som saknas i provet. Förutsatt att provet går att datera och man har vankant eller bark i provet så får man en årsexakt datering (extrema undantag finns). ”nära vankant” uppges när det finns indikationer om detta, till exempel i fältanteckningar eller om en sågskiva följer en naturlig kurvatur i rundvirket. Om vankant (den rundade avslutningen av virket där barken har försvunnit) saknas och splinten syns kan man beräkna fällningsåret med hjälp av splintstatistiken för olika trädslag och förhållanden. Vanligtvis används 17 ± 7 år på ek och en mer varierad bild på tall med en maximal variation på ± 20 år. Saknas splinten (”ej sp”) anges en så kallad ”efterdatering” (*terminus post quem*). Virket får då en äldsta möjliga datering. Teoretiskt kan virket vara hur ungt som helst men mer troligt handlar det om upptill några tiotal år senare avverkning än angivna efterdatering. Detta diskuteras vanligtvis i rapporten. Anges sp=0 menas splinten observeras utanför ytterst/yngsta årsring men årsringen är inte inmätt eftersom den inte är komplett.

”Datering av yttersta årsring i provet”, är alltid årsexakt vid en datering. Om provet inte kan korsdateras med en daterad dendrokronologisk serie anges ”ej datering”. Detta uppträder oftast vid ett litet årsringsantal (unga/snabbvuxna/kraftigt nedbrutna träd), udda trädslag (i Sverige är ek och tall bäst), för få prover från den undersökta konstruktionen, störd tillväxt etc.

”Beräknat fällningsår” här görs en beräkning utifrån dateringen av den yttersta årsringen i provet och hur många årsringar som beräknas saknas i provet. Felmarginale som anges täcker mer än 95 procent av proverna. Finns barken eller vankanten kvar på provet ges dateringen påföljande vinterhalvår om inga andra noteringar har gjorts. Vinterhalvåret avser trädets viloperiod så att ingen årsringsbildning sker i stamvirket, viloperioden påbörjas normalt i augusti och pågår till maj söder om Norrlandsgränsen (ungefär Dalälven). Stamvirkets viloperiod blir succesivt längre mot fjällens trädgräns.

Faktura framställs senare av Lunds Universitet.
Mätresultaten kommer att bevaras på laboratoriet och utnyttjas i universitetets forskning.
Proverna kommer att ingå i RAÄ´s arkiv och förvaltas av laboratoriet
Med hälsning och önskan om fortsatt samarbete

Hans Linderson, Laboratorieföreståndare
Lunds Universitet
Laboratoriet för Vedanatomi och Dendrokronologi, Sölvegatan 12, 223 62 Lund
E-post: Hans.Linderson@geol.lu.se
Tel: 046-2227891